

в щойно підготовленому дисертаційному дослідженні Ю. Денисенко, опрацювання самої наукової та художньо-публіцистичної спадщини української діаспори є недостатнім і непропорційним. Більше половини присвячених діаспорній тематиці праць акцентують увагу на першому їх поколінні (І. Багрянний, В. Винниченко, Д. Донцов, Т. Осьмачка, В. Липинський, І. Огієнко та ін.). Творчість 46 чоловіків-науковців та 28 мисткинь української діаспори, яка припала на II половину XX ст., дотепер є малознаною. Посилання на її надто міфологізованій і публіцистичний характер є необґрунтованими, тому що від часів Київської Русі найвидатніші духовні пам'ятки творили саме непрофесіонали. Звичайно, від однієї епохи до іншої рівень сцієнтичності вітчизняної культури зростає, але, як на нас, ніколи не ставав домінуючим, принаймні, за своїм суспільним значенням.

Подальшого обговорення потребує також припущення, що авторське бачення специфіки української культури та дидактики її викладання ґрунтується на питоми культурологічному підмурівку, тому може водночас розглядатися як певний крок на шляху до українознавчої культурології як відгалуження культурологічного знання.

Список літератури

1. Греченко В. А. Історія української культури навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. А. Греченко, К. В. Кислюк. — К. : Кондор-видавництво, 2013. — 352 с.
2. Кислюк К. В. Українська культура в тенетах багатоукладності К. В. Кислюк // *Культура України* : зб. наук. пр. / Харк. держ. акад. культури. — Х. : ХДАК, 2011. — Вип. 35. — С. 38–47.
3. Рябчук М. Від Малоросії до України: парадокси запізнілого націєтворення [Електронний ресурс] / М. Рябчук. — К., 2000. — Режим доступу до журн. : <http://exlibris.org.ua/riabczuk/index.html>. — Назва з екрана.
4. Яковенко Н. Одна Клію, дві історії [Електронний ресурс] / Н. Яковенко // *Критика*. — К., 2002. — Число 12. — Режим доступу до журн. : // http://krytyka.kiev.ua/articles/s4_12_2002.html. — Назва з екрана.

УДК: 378.6

П. В. МАТВИЄНКО
P. V. MATVIIENKO

ГАРМОНІЙНИЙ РОЗВИТОК КОМПЕТЕНЦІЙ МАЙБУТНІХ МИТЦІВ ЯК ЗАСІБ ЗАПОБІГАННЯ КРИЗОВИМ ТЕНДЕНЦІЯМ У СУЧАСНІЙ КУЛЬТУРІ УКРАЇНИ

HARMONIOUS DEVELOPMENT OF FUTURE ARTIST'S
COMPETENCES AS MEANS OF MODERN UKRAINIAN
CULTURE CRISIS TENDENCIES COUNTERACTION

Розглядається роль закладів культурно-мистецької освіти для усунення та запобігання кризовим тенденціям у сфері культури, зокрема в українському контексті.

Ключові слова: освіта, сучасна культура, кризові тенденції, компетенції, контент-аналіз.

Рассматривается роль заведений культурно-художественного образования для предотвращения кризисных тенденций в сфере культуры, в частности в украинском контексте.

Ключевые слова: образование, современная культура, кризисные тенденции, компетенции, контент-анализ.

The role of institutions of cultural and artistic education to eliminate and prevent the crisis tendencies in the sphere of culture, in particular in the Ukrainian context is discussed.

Key words: education, modern culture, crisis trends, competence, content analysis.

Наприкінці минулого сторіччя набуло поширення поняття «криза» з предикатами, якими визначаються різні аспекти нематеріальної культури. Ідеться про кризу, навіть деградацію освіти, моралі, мистецтва, інтелекту, особистості та й культури взагалі. Але констатація будь-якої проблеми, її аналіз мають логічно переходити в конструктивну сферу — до вирішення цієї проблеми, яке починається з її чіткого формулювання.

Стосовно згаданих кризових ситуацій складнощі розпочинаються вже на етапі формулювання й уточнення самої проблеми цієї багатоаспектної кризи. Тобто, проблема існує насправді, належить до «псевдопроблем», які згідно з визначенням Р. Карнапа, спричинені «некоректним використанням мови». З одного боку, твердження стосовно загальної кризовості ситуації в культурі — не більше, ніж метафора, яка свідчить про певні зміни, пов'язані з розвитком. Згідно з влучним визначенням І. А. Негодаєва, використання терміна «криза» тут є чимось на зразок «штампа на перепустку у сферу елітарного філософствування».

З іншого боку, тривожні ознаки справжньої системної кризовості стали атрибутом культурної сфери окремих держав. Але відправною точкою цього дослідження є не стільки кількісна оцінка ступеня згаданої кризи, скільки питання якісного визначення відповідності між принаймні двома чинниками, що характеризують культуру конкретної країни. Отже, розпочнемо з пошуку експрес-методу визначення й оцінки двох чинників: по-перше, гуманітарного та геостратегічного значення України в європейському просторі й, по-друге — її культурної ролі та впливу на міжнародний духовний простір.

Мета статті — актуальність перевірки означеної тези стосовно ступеня «кризовості» визначається стратегічним значенням усвідомлення цього факту. Тривожним є чинник певного

самозаспокоєння: ця проблема не лише недооцінюється, але й навмисне вуалюється висновками залежних від держави експертів. Ідеться про оптимістичні твердження на кшталт: «попри всі негаразди ... продовжує плідно працювати і розвиватися» [1].

Поставлене завдання, якщо намагатися його виконати «напряму», виявляється достатньо складним, з огляду на складність його об'єкта, і має бути предметом ґрунтовного дослідження. Але існують також інші, непрямі проєктивні методи дослідження, які, втім, можуть сприяти у досягненні об'єктивного результату. Серед них на особливу увагу заслуговує метод компаративного контент-аналізу. У цьому дослідженні спробуємо оцінити ступінь «помітності» України на європейському культурному тлі та з'ясувати шляхи збільшення її «виразності».

Об'єктом дослідження буде англomовний Інтернет-контент, обраний з таких міркувань. По-перше, відповідно до репрезентативних досліджень П. Лаймена та Х. Верієна [2], Інтернет нині посідає друге місце (після телебачення) серед засобів масової комунікації за кількістю спожитих даних. По-друге, національні мови мають міцні позиції у своїх країнах, тому й внутрішній культурний простір цих країн зорієнтований передусім на національні мови. Саме англomовні репрезентації таких національних просторів можна вважати достатньо об'єктивним показником їх зовнішнього впливу, оскільки самозгадування значною мірою вилучаються з аналізу. Тобто, ми розглянемо здебільшого випадки, коли «інші згадують про нас».

Для аналізу було взято лише 7 європейських держав: Україна, Росія, Білорусь, Польща, Німеччина, Чехія, Естонія, які, утім, можна розглядати як своєрідний культурно-економічний кластер. Одиницями контент-аналізу обрано назву відповідної країни та словосполучення «сучасна ... культура» англійською мовою (modern ... culture). Дослідження проведене методом підрахунку посилянь (лінків), знайдених пошуковою системою «Google», як найрейтинговішою у світі (46,2% користувачів)¹ щодня протягом тижня 1-7 квітня 2013 р. Дані було усереднено. Вони представлені у Таблиці 1, у якій країни розташовано за кількістю згадувань їх назв.

¹ Цікаво, що в першій п'ятірці найпопулярніших пошукових систем кожна наступна має приблизно вдвічі нижчий рейтинг, ніж попередня. Тож популярність «Google» перевершує популярність інших чотирьох разом.

Таблиця 1

Країна	Населення	Згадування в Інтернет назви країни	Згадування в Інтернет сучасної культури країни
Germany	81 799 600	1 770 000 000	381 000 000
Russia	143 300 000	914 000 000	58 800 000
Poland	38 186 860	735 000 000	37 500 000
Ukraine	44 854 065	735 000 000	17 800 000
Czech Republic	10 513 209	561 000 000	43 200 000
Estonia	1 286 540	378 000 000	17 100 000
Belarus	9 457 500	376 000 000	14 400 000

Отже, за кількістю згадувань Україна перебуває рівно в середині списку, що за можна було б визнати позитивним результатом. Але в контексті нашого дослідження важливою є реакція світу на культурні процеси в Україні. Із цією метою запропоновано використання показника, який характеризує відношення кількості згадувань про сучасну культуру країни до загальної кількості згадувань про країну. Для цього введено показник, який названо «індекс впливу культури» (ІВК). Він містить відсоток, який складають тематично цікаві згадування (сучасна культура), до загальної кількості згадувань назви країни. Цікавим показником для порівняння впливу культурних чинників для різних країн можна вважати також наведений індекс впливу культури (ІВКП), який обчислено за формулою $ІВКП = ІВК/N$, де N — чисельність населення країни. Отже, останній показник має можна тлумачити як «середньодушовий індекс впливу культури».

Дані наведено в Таблиці 2. Країни розташовані відповідно до порядку зменшення ІВК та ІВКП.

Таблиця 2

Країна	ІВК
Germany	21,53
Czech Republic	7,7
Russia	6,43
Poland	5,1
Estonia	4,52
Belarus	3,83
Ukraine	2,42

Країна	ІВКП
Estonia	35,16
Czech Republic	7,32
Belarus	4,05
Germany	2,63
Poland	1,34
Ukraine	0,54
Russia	0,45

Певний інтерес може викликати також зіставлення двох показників: індекса впливу культури (ІВК) та наведеного індексу впливу культури (ІВКП). Із цією метою порівняльні результати ілюструє діаграма на Рис. 1, де країни розташовані відповідно до зменшення ІВК (стовпчики зі штриховкою лініями), а поруч для порівняння — значення ІВКП (стовпчики з суцільним заповненням).

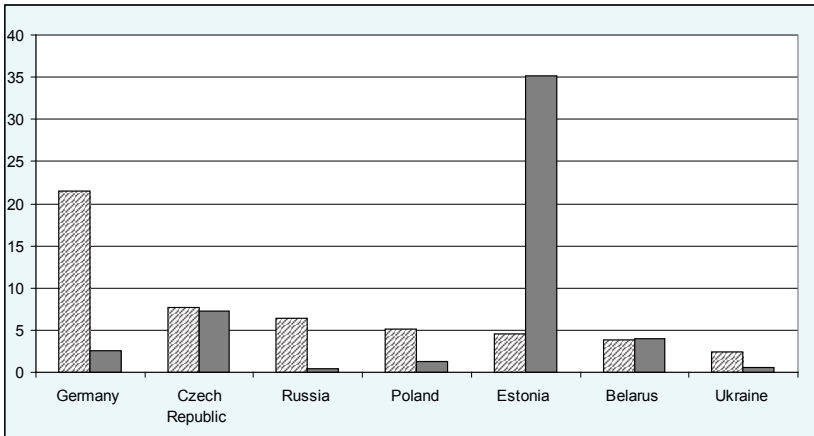

Рис. 1. Порівняння країн за індексом впливу культури

Наведені результати вже становлять серйозну підставу для тривоги. Виявляється, що в контексті культурних подій Україну згадують найменше з усіх розглянутих європейських країн. При цьому цей «мінімум» підтверджується також приведеним середньодушовим показником. Останній є майже однаковим для України та Росії. Але остання має вдев'ятеро меншу густину населення (76 осіб/км² та 8,38 осіб/км²).

Наведені дані свідчать про те, що вплив української культури на європейський культурний простір взагалі є мінімальним. А відтак, оскільки жодних підстав говорити про культурну ізоляцію України немає, можна обґрунтовано стверджувати, що Україна зазнає значного зовнішнього культурного впливу (дослідження його ступеня зі сторони конкретних культурних просторів не є предметом цього дослідження). Таким чином, виникають обґрунтовані сумніви стосовно самозаспокійливих висновків про «плідний розвиток» вітчизняної культури та вагомні підстави для тверджень якщо не про «кризу», то безперечно про разючу невідповідність між геополітичними та культурними характеристиками України. Водночас можна говорити про непевну позицію України у європейському культурному просторі.

Розглянемо чинники, які зумовлюють успіх складових культурної діяльності. Їх можна класифікувати за трьома групами, в яких ключовими характеристиками є креативність, компетентність та організація. Ці групи чинників можна також визначити поширени нині терміном «ключові компетенції» [3], який, однак, наразі є доволі розмитим.

Означений поділ є повним, оскільки зважає на всі основні чинники і водночас дозволяє помітити чітку різницю між чинниками, значення яких часто змішується або взаємно підмінюється.

креативність	організація	компетентність
<ul style="list-style-type: none"> • нестандартне ставлення до проблем • талановитість • критичність • прагнення створювати нове (творче начало) • внутрішній імпульс до активності • активна життєва позиція • обстоювання власної точки зору • нонконформізм • дотепність 	<ul style="list-style-type: none"> • наполегливість у практичній реалізації справи • здатність продуктивно використовувати час • дисциплінованість • здатність працювати в команді • уміння зацікавити • уміння згуртувати коло осіб • уміння презентувати свою розробку • уміння знаходити прихильників 	<ul style="list-style-type: none"> • культура мислення • професіоналізм • уміння бачити альтернативи • самокритичність • ерудиція • здатність до самонавчання • здатність продуктивно використовувати інформацію

Інша перевага наведеного поділу полягає в тому, що він прямо вказує на не завжди очевидний факт. Успіх культурної діяльності залежить від поєднання чинників, які визначаються діаметрально протилежними цінностями.

Так, група «креативності» зорієнтована на цінності становлення. Тобто пріоритет надається порушенню сталості, запереченню традицій і, як наслідок, розхитуванню певних стабільних систем. Ця група цінностей забезпечує тенденції розвитку систем.

Навпаки, група «компетентності» зорієнтована на цінності буття. Ідеться про сприйняття, вивчення, дослідження вже наявних систем. У контексті змін тут мова може йти не про радикальний злам, а про обережне вдосконалення наявного стану речей. Ця група цінностей забезпечує стабільність систем.

За допомогою запропонованої тут тринітарної систематизації компетенцій стає очевидним також те, що «містком» між обома суперечливими полюсами є група «організації». З наведеної схеми стає очевидним важливий висновок. А саме, що робота з цією «центральною» групою чинників дозволяє до певної міри збалансувати дисгармонію між «крайніми». Тобто брак «компетентності» чи «креативності» може бути компенсованим за рахунок потужного розвитку «організації».

Використання запропонованої схеми може бути, зокрема, корисним для пояснення незадовільного стану розвитку, недостатньої «потужності» української культури, що і спостерігається. А гармонійне поєднання усіх трьох компонентів серед українських митців не є поширеним. Наприклад, талановитий і компетентний митець часто виявляється просто «виштовхнутим» із системи, позбавленим доступу до потенційних шанувальників. Натомість особи, котрі за допомогою організаційних здібностей та можливостей мають доступ до ресурсів, фінансування тощо, на жаль, і визначають те, що описується використаною одиницею контент-аналізу, тобто сучасну українську культуру. Сказане значною мірою стосується і російської культури.

Викладена теза може здаватися спірною. Однак на її підтвердження можна навести такий факт. Проблематично назвати появу на світовій сцені за останні 20 років статистично значущої кількості нових українських культурно-мистецьких постатей, які б визначали неповторність сучасного обличчя країни і тим більше забезпечували б сталу цікавість на європейському чи світовому рівні. Навпаки, мерехтіння численних штучно запалених «зірок» характеризує стан культурно-мистецької ентропії, брак конструктиву у вітчизняній культурі. Але при цьому немає жодних підстав стверджувати, що «земля вже не народжує таланти». Талановиті люди є, проте, як не парадоксально, не вони визначають культурно-мистецького обличчя країни.

Таким чином, одним з важливих чинників недостатньої «помітності» України на європейському культурному тлі є розбалансованість креативності, компетентності й організації як чинників, які характеризують сферу сучасної української культури.

Водночас важливим ресурсом корегування означеного стану справ є діяльність навчальних закладів системи культурно-мистецької освіти. Вона полягає в поєднанні навчальної, виховної, методичної, конкурсної, організаційної роботи, що передбачає збереження та розвиток провідних, уже існуючих форм, пошук нових. Зокрема, слід звернути увагу на важливість одночасного гармонійного виховання в студентів системи культурно-мистецької освіти компетенцій усіх трьох груп, гармонійного формування і цінностей становлення, і цінностей буття.

Як конкретні рекомендації можна навести такі. Слід формувати в студентів чітку світоглядну орієнтацію стосовно того, що «зайвих знань не буває». Особливо актуальним це твердження є для майбутніх акторів, режисерів — тобто тих, хто як у творчій, так і в практичній діяльності зорієнтований на відображення та реальне вирішення життєво зорієнтованих проблем. У зв'язку із цим посилюється значення вивчення світоглядних і практично зорієнтованих дисциплін, таких як філософія, логіка, іноземні мови, основи менеджменту та економічних, юридично-правових знань.

Наведене може здатися тривіальним. Проте практика свідчить: наразі більшість студентів творчих спеціальностей ставляться до згаданих дисциплін як до певного навмисно доданого «тягаря», який лише забирає корисний час. Розуміння необхідності якісного вивчення означених предметів приходить лише згодом, коли через брак загальних знань, умінь і навичок талановитий митець стає повністю залежним від обставин, що склалися. У таких умовах він змушений приставати на тимчасові комерційні пропозиції, які найчастіше не матимуть розвитку в тривалій культурній перспективі і, звичайно ж не передбачають формування сучасної культури світового рівня.

Проте, навіть усвідомлюючи це, навчальні заклади системи культурно-мистецької освіти нині виявляються обмеженими у виборі тактики та засобів формування навчального процесу, а відтак позбавлені можливості виконувати функцію ресурсу корегування незадовільного стану справ у галузі сучасної культури.

На основі сказаного можна дійти певних висновків. У галузі сучасної української культури наявні потужні ентропійні тенденції, через які вона виявилася виштовхнутою на узбіччя світового культурного простору. Значний потенціал для подолання згаданих тенденцій мають навчальні заклади системи культурно-мистецької освіти. Перспективним напрямом є збалансоване та комплексне формування трьох груп компетенцій: креативність, компетентність і організація. Однак нині навчальні заклади опинилися в невідповідному становищі й обмежені в можливостях щодо якісного формування означених компетенцій. Але стратегії підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів в Україні все ж мають бути спрямовуватись саме на таке формування, причому фактично, а не у вигляді формальної імітації діяльності з виконання централізованого потоку інструкцій.

Список літератури

1. Бурнашов І. Ю. Український театр на початку XXI століття (оглядова довідка за матеріалами преси) [Електронний ресурс] : Міністерство культури України, офіційний сайт, 28 жовтня 2007 — Режим доступу : <http://mincult.kmu.gov.ua/mincult/uk/publish/article/90>

- 301;jsessionid=120BCB20FEEC46C9D415FCA30C25B9. — Назва з екрана
2. Lyman P. How Much Information? / P. Lyman, H. R. Varian 2003. [Електронний ресурс] : — Режим доступу : http://www2.sims.berkeley.edu/research/projects/how-much-info-2003/printable_report.pdf. — Назва з екрана
 3. Равен Дж. Компетентность в современном обществе: выявление, развитие и реализация —М.: «Когито-Центр», 2002. — 96 с.

УДК 793.3.01

О. І. ЧЕПАЛОВ
O. I. CHERALOV

МИСТЕЦТВУ ТАНЦЮ — ШИРОКІ НАУКОВІ ОБРІЇ

WIDE SCIENTIFIC HORIZONS FOR THE ART OF DANCE

Обґрунтовується необхідність доповнення переліку спеціальностей, з яких може бути присуджений науковий ступінь у галузі «хореографічне мистецтво», та введення хореології в комплекс фахових навчальних дисциплін.

Ключові слова: наукові спеціальності, мистецтвознавство, хореографічна культура, хореографічна освіта, хореологія.

Обосновывается необходимость дополнения перечня специальностей, по которым может быть присуждена научная степень в области «хореографическое искусство» и введение хореологии в комплекс профессиональных учебных дисциплин.

Ключевые слова: научные специальности, искусствоведение, хореографическая культура, хореографическое образование, хореология.

The necessity of addition of list of specialities on which a scientific degree can be awarded in area of «choreographic art» and introduction of choreology in the complex of professional educational disciplines is grounded.

Key words: scientific specialities, study of art, choreographic culture, choreographic education, choreology.

Одним зі стратегічних чинників державотворення в Україні є пріоритетний розвиток вітчизняної науки. Державна політика в цій царині спрямована на розвиток фундаментальних досліджень, підвищення ефективності та якості наукових доробок українських учених, органічне поєднання у вітчизняній науці кращих традицій і сучасних світових досягнень.

В останні десятиліття в ідейно-смісловій парадигмі вітчизняної культури відбулися істотні зміни. Якщо раніше вона спрямовувалася на пошук традиційних цінностей, розвивалася в контексті великих філософських ідей та шедеврів світової культури,